

NAJEM (67) *sb m*

náj- (56), naj- (5); naj- *MurzOrt*; náj- : naj- *BibRadz* (3:1), *Mącz* (4:1), *SarnStat* (17:2); e *jasne* (*Cn e pochylone*).

sg *N* najem (9). ◇ *G* najmu (24). ◇ *D* najmu (1). ◇ *A* najem (7). ◇ *I* najmem (11); -em (1), - (e)m (10). ◇ *L* najmie (3). ◇ *pl N* najmy (1). ◇ *G* najmów (7); -ów (6), -(o)w (1). ◇ *A* najmy (2). ◇ *I* najmami (1) *PowodPr*, najmy (1) *OrzQuin*.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVII (z Cn) – XVIII w.

1. *Wzięcie czegoś do użycia, albo wynajęcie kogoś do usług na pewien czas na umówioną zapłatę; dzierżawa; conductio Mącz, Modrz, Cn (18) : Conductio, Náyęcie/ Nayem/ też Zwiezienie. Mącz 96b; Naiemnik Conductor winien całej rzecz po skończeniu najmu wrócić y oddać SarnStat 1272.*

najem czego (2): A łą poftánowioné rzeczy niżej nápiśáné/ o wolności Dzieśięćin/ [...] około najmu nowiny [ex novalium locatione]/ y ich poštěpkach SarnStat 112 [idem 2 r.] 185, 212.

W połączeniu szeregowym (1): Bo ledwieby się która między ludźmi fprawá náleść mogła/ ktoraby się niezámýkáła/ kupnem/ przedażą/ odmiána/ dárowizną/ naymem/ wiedzaniem siebie ná co/ obiecaniem czego/ rękoiemńtwem/ pożyczką/ dániem do wiernych rąk/ zaftáwá/ y infzemi tym podobnemi. ModrzBaz 76v.

W charakterystycznych połączeniach: najem nowiny (3); skończenie najmu.

Wyrażenie: »wolny najem« (1): niech im będzie wolnej kupie ná miejscá do fklepów/ komór/ domów fkládác (których ma bydź wolny naiem [libera praestari debet arrendatio] y kupie wykłádác ku przedawaniu SarnStat 1119.

Wyrażenia przyimkowe: »na najem« (1): Zeznała yfch wbadlyewye Maczieya krawcza ziego zona Anna ftudzila. Na Nayem Cuny nyewiafthi LibMal 1544/85v.

»z najmu« (9): Procuratorowie pieniężni [...] znaimv movią ComCrac 18v; nayemnik yáko z najmu/ á iż około cudzego pracą myeć ma/ nye może ták być wyerny á życźliwy bydłu yáko łam włafny/ kthorego bydło yeft GliczKsiąż D3; BielKron 324; [ludzie prości w geometryjej się nie obierają] iedno trochę ci co rolą albo Imienié z najmu mierzyć zwykli GrzepGeom A4; BielSpr 10; połowicá pieniędzy z tákowégo náymu [ex huiusmodi arenda JanStat 871] przychodzących nam ma bydź daná SarnStat 1093.

~ Zwroty: »[co] z najmu czynić« (1): v kroła y v innych/ dobre^{go} mniemania o cnoćie fwey mieć nie mogá/ gdy co cnotliwego z najmu czynią. SkarKazSej 670b.

»z najmu robić« (1): Mereo, et Mereor, Służę/ z najmu robię. Mącz 217d.

Szereg: »bez przymuszenia albo z najmu« (1): Tákowe wfzyfki modlitwy dobrowolne być máia/ bez przymufzenia wfzelkiego albo z najmu iákiego. WujJudConf 184v. ~

W przen (1) :

Zwrot: »najmem dzierzeć« (1): Snadzby lepiej pátrzał fwego Aby go poboźnie wzył Czego bogu niezáfłużył Bo wfyfko naymem dzierzemy iedno iż ták niebaczymy RejRozpr E3.

2. *Oddanie czegoś komu do użycia na pewien czas za umówioną zapłatę; dzierżawa; locatio Calep, Cn (10) : Locatio – Najem. Calep 611a.*

najem czego (2): Tákíe y miełczáńłkie y robotnego łtanu ludźi pożytki/ ktore kto mieć może/ [...] z naymu domow/ ogrodow etc. z naymow połługi do łprawowánia rzeczy iákich. *GrabPospR* L4v.

W charakterystycznych połączeniach: najem domow, ogrodow, posługi.

W połączeniach szeregowych (2): pod imieniem wydźierzenia/ Arendy álbo naymu/ w téy źiemi/ Zamku/ w Mieście/ Miáłteczkach/ Wśiách/ [...] nie zápiłzemy *SarnStat* 979, 979.

I sg w funkcji okolicznika sposobu: »najmem« (1): [*u Żydów*] ná wieczność nie mógl nie przedać nierużáiącego imienia/ iedno álbo ná wykupienie/ álbo naymem/ álbo do látá odpufzczenia/ álbo który przyziaciel bliższy mógl wykupić. *BielKron* 36.

Zwrot: »[co] na najem, do najmu chować« [*szyk zmienny*] (2:1): Veterinarius – Ten ktori konie, osłi albo mułi do naimu chowa. *Calep* 1118b; vrząd mieyłki pewnym ofobam to zleći/ áby konie tu téy potrzebie ná naiem chowáli *SarnStat* 973, 973.

Szereg: »arenda abo najem« (1): ARendy ábo naymu [*arendae vel locationis JanStat* 87]/ w téy źiemi / Zamku/ w Mieście/ Miáłteczkach/ Wśiách/ ábo którychkolwiek przerzeczonych rzeczach/ ták w częśc/ iáko we włzytkim nie zápiłzemy *SarnStat* 52. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*].

3. Wynagrodzenie za usługi lub użytkowanie czyjej własności, opłata za wynajęcie; czynsz; także pieniądze dane w celu przekupienia kogo; locarium, pretium *Mącz* (27) : *GroicPorz* tv; bo to oni dobrze wiedzą/ że mię fáłłzywie tymi Naymy potwarzáią. *OrzQuin* G4; [*Fulujus*] rofkazał przednieyłzym łwoim áby fie łkádáli ná then naiem *BielSpr* 39v; Pan okrętu drożył łię znaymem. *SkarŻyw* 134.

najem czyj (3): Náymu nierządney niewiáły/ áni kupná psiego nie wnoś do kołciółá Páná Bogá twego zá iákimkolwiek łlubem *BibRadz Deut* 23/18, *Deut* 23/18, *Agg* 1/6.

W charakterystycznych połączeniach: najem nierządnej niewiasty (2); *najem zadawać; uczyć za najmy; składać się na najem; najmem nakażony, [kogo] potwarzać.*

Zwroty: »bez najmu czynić« (1): tylko wđzy co dla mnie vczyń/ á niechcę infze⁸⁰/ iedno co ludźie vłtawicźnie y połpolicie/ bez naymu/ y bez nárułzenia łławy łwey/ czynić zwykli. *WerGośc* 256.

»najem płacić« (1): Solum etiam, Czynyłz albo nayem ktori płácą od vżywánia gruntu czyiego. *Mącz* 400b.

»wziąć, brać, biorący najem« = *mercede locare PolAni* [*szyk zmienny*] (1:1:1): *ZapWar* 1528 nr 2458; *BibRadz Agg* 1/6; Przekłęty biorący naiem [*accipiens manus*] áby zábił dułżę *BudBib Deut* 27/25.

Wyrażenie: »najem na roboty« (1): więcey fie iuż łnadź gminu łoźnego niż włáłnych poddánnych náczyniło/ ktorzy nieznośnemi mytámi ábo naymámi ná roboty/ łnádnie ołtátek gołpodárłtwá wyniłzcźą. *PowodPr* 71.

Szeregi: »czynsz, (albo) najem« (3): Locarium precium quod datur in stabula et tabernas, *Calep*. Myto od koni łtáyenne/ Czynyłz/ Náymem. *Mącz* 196d, 400b; *GostGosp* 168.

»jurgelt albo najem« (1): Zle tedy á fáłłzywie mnie té Iurgelty/ albo té naymy/ Kácérzowie zádawáią *OrzQuin* G4.

»myta abo najmy« (1): *PowodPr* 71 cf *Wyrażenie*.

Wyrażenia przyimkowe: »bez najmu« (3): Bez naymu/ ále wždy ktorzy Kościołowi służą/ słuźne opátrzenie z Kościoła mieć máią. *WujJud* 185; *Vrządnik* [...] ná svey wodźie nie ma dáć łowić cudzemu rybakowi bez naymu y poźytku/ *GostGosp* 100. *Cf* »bez najmu czynić«.

»za najmem« (3): ieřliby Furmánie álbo Woźnice máiętność álbo kupią kupiecką zá naymem wioząc [*pro precio ducentes JanStat* 879] mieycá myt przeiecháli: oni tylko łami [...] niech będą karáni *SarnStat* 1100.

~ *Szereg:* »za najmem a (i) płatem« (2): poddanim Czeřsarřkim owcze pascz dopvsczym na tich naschich poliach za naymem a plathem *LibLeg* 10/71, 11/27. ~

»za najmy« (1):

~ *Szereg:* »za najmy i za pieniądze« (1): kyięża [!] vtzyli zá naymy/ y Prorocy prorokowáli zá pieniądze/ podpieraíjąc fię Panem *KrowObr* 194. ~

W przeni (6) :

najem czyj (5): nie vnośze fie zá tym nędznym śwíátem/ y zá naymem iego. *RejPos* 123, 346v. *Cf* »najem śwíata tego«.

Wyrażenia: »marny najem« (1): *RejPos* 346v *cf Szereg*.

»nędzny najem« [*szyk 1:1*] (2): Nie vniośze [!] fie moy miły páłterzu zá nędznym naymem śwíatá tego *RejPos* 123, 123v.

»najem śwíata tego« (3): to vkaźeřz/ iż áni żadny naiem/ áni żadne dobrodzieyřtwo/ áni żadny strách śwíatá tego/ áni żadne przymuřzenie/ á nákoniec áni řmierć/ nie odćífnie cie od niego [*od dobra*]. *RejPos* 123v, 123, 123v.

Szereg: »najem a łup« (1): ktory [*głos najemniczy*] nic nie dba chociayby wřzythki owieczki iego były podrapany/ kiloby był řpełná on mámy naiem iego/ á on łup iego *RejPos* 346v.

Wyrażenie przyimkowe: »z najmu« (1): A przetoż on [*o Judaszu*] dořtał był roley z naymu złościwego [*de mercede iniquitatis*] *BibRadz Act* 1/18.

4. *Umowa dzierżawna* (1) : vřtáwiamy: iż Zupnik/ ktory kupi Zupy/ nie będzie powinien więcéy koni Królewřkich do Zup przyimowác/ iedno iáko wiele w naymie Zup [*in conventione Zupporum JanStat* 41] ieřt wyrażono *SarnStat* 376.

5. *To, co jest przedmiotem najmu; conductium Vulg* (8) :

najem czyj (2): Y mieřzkał Páweł przez cále dwie lećie w řwym naymie *WujNT Ad* 28/30; *BudNT Aci* 28/30.

W połączeniach szeregowych (6): O kupiectwie Zydowskim y o zábrónieniu Ceł, Myt, Zup, kárczem, naymów Zydóm. ZYdowie mimo páktá/ ktoré z miáły máią/ áby kupiectwá mieřczánóm nie odéymowáli *SarnStat* 267, 246 266, 267 [2 r.], 400.

W charakterystycznych połączeniach: mieszkáć w najmie; zabronienie najmow (2).

Zwroty: »najem sprawowác« (1): Ceł/ Myt/ Zup/ Soli/ Kárczem/ y řadnych naymów w koronie zá řwym áni zá cudzym Tytułem żeby nie řpráwowáli *exnunc* pod winą Státutu Zygmuntá Króla/ Roku 1538. wydáńá *SarnStat* 267.

»najem trzymáć« (3): rořkázuiemy vchwałá Séymu ninieyřzého: áby káždy w Woiewódtwie řwym żadnemu Zydowi/ Zup/ Ceł/ y naymów trzymáć nie dopuřczał żadnych. *SarnStat* 267, 266, 400.

*** *Bez wystarczającego kontekstu (3) : i inŝy dźwiek má/ iako nagiem inŝzá niŝ najem. MurzOrt B2; Z tego też práwá zá potrzebámi ludzkimi vroŝly vmowy/ targi/ rozmáithe Contrákty/ kupowanie/ przedawanie/ naymy/ towárzyŝtwá/ Imienia trzymánie/ budowánie/ walki/ obroná GroicPorz a2v; Meritorius, Nayemny/ co od náymu yeŝt. Mqcz 218a.*

Synonimy: 1., 2. arenda, dzierżawa; 3. czynsz, zapłata.

Cf NAJĘCIE

KCh